

Nr 150

Utlåtande i anledning av väckt motion angående inrättande av interna abonnentväxlar vid statens anläggningar.

(5: e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Enskog* väckt motion (II: 356) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t vill ge till känna att interna abonnentväxlar i regel inte bör anordnas vid statens anläggningar.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från *rikspolisstyrelsen, statens järnvägars centralförvaltning, telestyrelsen och statskontoret*. Se *Bilaga* till detta utlåtande.

Utskottet. Av de över motionen avgivna remissyttrandena framgår att det i vissa fall kan vara praktiskt med interna teleanläggningar, som medger både snabba förbindelser på arbetsplatsen och avlastning av en ofta hårt ansträngd telefonväxel för externa förbindelser. Å andra sidan framgår av telestyrelsens yttrande att i de fall behov föreligger av en automatisk telefonväxel med anslutning till televerkets nät det i regel icke torde vara rationellt att samtidigt anskaffa en internväxel. Enligt utskottets mening bör ifrågavarande spörsmål ordnas på det mest ändamålsenliga sättet, efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Något förbud mot anordnande av interna abonnentväxlar vid statens anläggningar anser sig utskottet inte böra förorda. Utskottet hemställer därför,

att motionen II: 356 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 november 1966

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 148.

Yttranden över motionen II: 356**Rikspolisstyrelsen (28.9.1966)**

I samband med byggandet av nya polishus har det hittills visat sig att nya rikstelefonväxlar måste installeras, emedan till de befintliga växlarna som regel ej kan anslutas erforderligt antal anknytningar. I kostnadsbesparande syfte inkluderas oftast nämligen också polishusets övriga hyresgäster, då de utgöres av åklagar- och kronofogdemyndigheterna. Abonnemangen sker hos televerket och lämplig växel väljes med hänsyn till den under den närmaste femårsperioden förväntade expansionen.

Rikstelefonväxlarna är av så god teknisk standard som hittills kunnat begäras. Televerket har dock för avsikt att ytterligare förbättra dem med olika tillsatsanordningar för t. ex. direktval, personsökning, automatiskt återanrop m. m., vilka dock ej kan levereras förrän om några år. Transport av samtal eller förfrågningsmöjlighet till annan ledig anknytning inom växeln över interna snörlinjen eller förfrågningsmöjlighet över centralledning till annan abonnent kan redan nu ske på de flesta växeltyper.

Antalet interna samtalsmöjligheter är dock begränsat till ett av televerket optimalt beräknat behov för ett visst normalfall. Det är styrelsens uppfattning att de tre nämnda myndigheterna, polis-, åklagar- och kronofogdemyndigheterna, ej kan hänföras till kategorien med normal telefonbelastning. Det föreligger oftast större behov av kopplingsorgan för såväl externa som interna samtal för att ge bästa service åt allmänheten respektive rationalisera de inre kommunikationsmöjligheterna.

Styrelsen anser att krav måste ställas på anlitande av tekniska hjälpmedel för att spara tid och personal, då arbetsbelastningen är mycket stor. Trots rikstelefonväxlarnas förtjänster har det inom ett polishus visats fördelaktigt att även installera snabbtelefonväxel, som i förekommande fall även betjänar åklagar- och kronofogdemyndigheterna. Installationen sker restriktivt och principen är att ge polismästaren, polisintendenten, polissekreteraren och avdelningschefen samt chefspersoner inom åklagar- och kronofogdemyndigheterna möjlighet att snabbt få kontakt med underlydande inom kanslier, centralregister, vaktlokal, lunchrum, motionshall och garage.

En modern snabbtelefonanläggning ger möjlighet till s. k. allanrop eller gruppanrop, vilket utnyttjas för t. ex. vakthavande befäl vid brådskande inkallelse av innevarande piketstyrka, som kan uppehålla sig i skilda lokaler. Vid akut brådskande fall sparas tid om polismästaren via allanrop kan inkalla sina avdelningschefer för överläggning. I snabbtelefonväxlarna finns redan nu även möjlighet att inordna optisk personsökning, ett annat värdefullt hjälpmedel är ökad rationalisering. Samordning av dessa funktioner förbilligas härigenom. Noggrann planering göres från fall till fall så att val av apparater sker med hänsyn till sekretess och miljö.

Såväl högtalande apparater med direktinslag och utan direktinslag som lågtalande, dvs. endast med handmikrotelefon, sam kombinationen däremellan — högtalande med handmikrotelefon — bör förekomma. Snabbtelefonapparaterna lämpar sig också utmärkt för inkoppling till polisens kom-

munikationsradioanläggning, då behov föreligger för temporärt övertagande av radiokommandot till högre polisbefäl eller inkoppling av mera allmänna radiotelefonsamtal.

I polisarbetet har tidsfaktorn så stor betydelse att en intern snabb kommunikationsmöjlighet vid sidan av rikstelefonanläggningen bedömes som nödvändig. Ärenden av stor vikt och av brådskande natur skall kunna ges möjlighet till snabba besked utan tidsutdräkt, vilket med dagens rikstelefonväxlar ej uppnås om de interna kopplingsorganen är upptagna av samtal. Den nackdel som kan uppstå av att ett snabbtelefonsamtal inkommer till någon samtidigt som pågående samtal i växelanknytning är fullt tolerabel i betraktande av att meddelandet kan ha preferens. Vid rätt disciplinerad användning är en snabbtelefonanläggning ur tids- och personalbesparande synpunkt ett synnerligen gott instrument.

Rikspolisstyrelsen får med det ovan sagda framföra, att det för polisverksamhetens rationella bedrivande skulle vara till skada om möjligheterna till anläggande av snabbtelefonväxlar inom sådana polislokaler, där styrelsen finner starka skäl därtill föreligga, framdeles skulle inskränkas eller bortfalla.

Statens järnvägars centralförvaltning (30.9.1966)

I likhet med de flesta utländska järnvägsförvaltningar har även för statens järnvägars verksamhet anordnats egna teleföribindelser. Från början byggdes enbart telegrafföribindelser. I slutet av 1800-talet tillkom de första telefonföribindelserna. Statens järnvägars nuvarande telenät är i huvudsak utformat efter de riktlinjer som angivits av 1940 års telefonkommitté, tillsatt av statens järnvägar och sammansatt av representanter för statens järnvägar och televerket.

Statens järnvägar har nu teleföribindelser längs praktiskt taget alla järnvägslinjer. I stor utsträckning har stolplinjer och kabelnät byggts gemensamt för statens järnvägar och televerket, varigenom båda verken gjort stora besparingar.

Statens järnvägar har f. n. 138 automatiska telefonväxlar vilka är statens järnvägars egendom.

Samtliga växlar är anslutna till statens järnvägars eget telefonnät och ger i stor utsträckning möjlighet till automatisk uppkoppling av samtal mellan statens järnvägars centrala, regionala och lokala enheter.

De växlar som är placerade inom centralförvaltningen och vid distrikts-huvudorterna (11 st) är anslutna till rikstelefonnätet och fungerar följaktligen även som abonnentväxlar, med möjlighet till förfrågningar och transport av samtal.

På vissa orter har telefonanläggningarna kompletterats med snabbtelefonutrustningar. I dylika fall är samtliga teleutrustningar i regel placerade i samma lokal. Rördragningen för framförande av teleledningarna är gemensam för anläggningarna.

Underhållet av statens järnvägar tillhörig telemateriel utföres i egen regi.

Telestyrelsen (5.10.1966)

I motionen anförs att vissa nya anläggningar — t. ex. inom statens verksamhetsområde — har försetts med eller håller på att försetts med två telefonväxlar, en som abonneras hos televerket och en rent intern växel som inköps från annat håll. Det påpekas att man härigenom av flera skäl får

mycket stor ökning dels av investeringskostnaderna, dels av driftkostnaderna. Motionären uttalar — sedan exempel lämnats på vissa förhållanden och möjligheter som föreligger vid en hos televerket abonnerad automatisk växel — att några skäl för att ha två växlar inte finns och föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville ge till känna att interna växlar i regel inte bör anordnas vid statens anläggningar.

Frågan om en internväxel som komplettering till en hos televerket abonnerad växel kommer då och då upp till diskussion, särskilt när det gäller större anläggningar. Fördelar med dubbla växlar anses vara dels större driftsäkerhet vid två skilda telefonsystem, dels bättre möjligheter att få kontakt med mycket upptagna personer. Televerkets moderna automatiska abonnentväxlar är emellertid mycket driftsäkra och särskilt upptagna personer kan om så verkligen skulle anses lämpligt tilldelas två anknötningar i den abonnerade växeln. Över huvud taget kan naturligtvis de enbart interna samtalsmöjligheter, som kan erhållas med en separat internväxel, också erhållas genom en viss utbyggnad av den abonnerade automatväxeln och anslutning till denna av s. k. spärrade anknötningsskåp, dvs. anknötningsskåp för vilka samtalsmöjligheterna på teknisk väg begränsas till endast interna samtal. Televerkets automatiska abonnentväxlar ger vidare möjligheter till nyansering av samtalsmöjligheterna för olika anknötningar allt efter behovet. Sålunda kan vid sidan av helt öppna anknötningar (för alla slag av interna och externa samtal) och helt spärrade anknötningar (för enbart interna samtal) anordnas halvspärrade anknötningar (för interna samtal och ankommande externa samtal) samt genom komplettering av växeln med viss tillsatsutrustning även riksspärrade anknötningar (för alla slag av interna samtal och externa samtal inom eget riktnummerområde men utan möjlighet till automatisk koppling av avgående samtal till andra riktnummerområden eller med möjlighet till automatisk koppling av avgående samtal endast till vissa riktnummerområden). I televerkets moderna växlar finns även möjlighet till s. k. preferens, dvs. möjlighet att göra upptagen anknötning uppmärksam på att annat samtal väntar.

Televerket följer fortlöpande näringslivets och den offentliga verksamhetens behov av telekommunikationer och inhämtade erfarenheter ligger till grund för utvecklingsarbetet. På området för abonnentväxlar har målsättningen varit och är alltjämt att medelst endast en telefonapparat kunna fylla de skiftande krav i telefoneringshänseende, som kan ställas vid varje apparatplats. Med endast en telefonapparat undviks även de rent praktiska olägenheter, som är förenade med tvåväxelsystemet och som uppkommer då två telefonapparater i olika system måste placeras hos vissa befattningshavare. Dessa två telefonapparater kanske får fingerskivor med olika numrering och ofta har de två växlarna olika nummerserier, vilket medför helt skilda anropsnummer till en och samma person, när man ringer i den ena eller den andra växeln.

Telestyrelsen har uppfattningen, att ehuru tidigare åtskilliga abonnenter kompletterade en hos televerket abonnerad växel med en särskild internväxel, detta numera blir alltmer ovanligt. Exempel finns också på att abonnenter går ifrån tvåväxelsystemet och går över till enbart en hos televerket abonnerad automatväxel.

Vad ovan sagts gäller icke sådana mindre snabbtelefonanläggningar, som anskaffas för att effektivisera kommunikationerna inom i allmänhet mindre grupper eller avdelningar. En sådan snabbtelefon kan vara föga kostnads-

krävande. Televerket marknadsför emellertid sedan några år en typ av snabbtelefonanläggning, som för en mindre organisation kan fylla behovet såväl av externa telefoneringsmöjligheter som interna snabbkommunikationsmöjligheter. En sådan anläggning kan även användas som en sekundär-anläggning till en större automatisk abonnentväxel och därvid för en grupp eller avdelning fylla behovet såväl av telefoneringsmöjligheter över den automatiska abonnentväxeln som snabbkommunikationsbehovet inom gruppen eller avdelningen.

Med hänvisning till det anförda anser sig telestyrelsen som expertorgan på telekommunikationsområdet kunna stödja motionens syfte, innebärande att i de fall det föreligger ett behov av en automatisk telefonväxel med anslutning till televerkets nät, dvs. en hos televerket abonnerad automatisk telefonväxel, det i regel icke torde vara rationellt att samtidigt anskaffa en internväxel. Styrelsen anser dock för sin del att ett tillkännagivande av en sådan uppfattning i en form, som kan tolkas som ett förbud mot anordnande av internväxlar inom statlig verksamhet, icke är behövligt eller ändamålsenligt. I själva verket torde det böra vara en skyldighet för var och en, som är ansvarig för telekommunikationerna inom en myndighet eller ett företag, att förntsättningslöst pröva vilken lösning av telekommunikationsbehovet, som är lämpligast från ekonomiska och effektivitetssynpunkter. Det synes dock vara naturligt, att då behov av en telefonanläggning med anslutning till televerkets nät föreligger det icke samtidigt skall planeras en internväxel utan att dessförinnan anbud begärs hos televerket beträffande möjligheterna och kostnaderna för att utvidga den hos televerket abonnerade anläggningen, så att den kan tillgodose även det rent interna kommunikationsbehovet.

Telestyrelsen vill slutligen nämna, att det i vissa fall — t. ex. i samband med järnvägsdrift — kan föreligga sådana tekniska krav eller förhållanden i erforderliga telefonsystem, att de icke är förenliga med televerkets normer för abonnentanläggningar. I sådana fall kan givetvis ingen erinran riktas mot anordnande av internväxlar.

Statskontoret (28.9.1966)

Inom statens verksamhetsområde anordnas varje år ett antal nya kontor i regel utrustade med automatiska telefonväxlar. Hos vissa myndigheter inrättas samtidigt med denna växel, som levereras av televerket, även en intern-telefonväxel som levereras från annat håll. I motionen framhålls att detta leder till dubbla investeringar, inte endast för två telefonapparater utan även för två växlar med åtföljande krav på erforderliga dubbla utrymmen. Kostnaderna för dragning av extra kabelnät och telefonledningar ökas likaså i motsvarande grad. Vad gäller den löpande driften framhålls att driftkostnaderna ökar väsentligt vid användande av både en intern och en extern-intern telefonväxel.

Statskontoret instämmer i stort med i motionen framförda synpunkter rörande ökade investeringskostnader.

I fråga om mycket stor ökning av driftkostnaderna kan dock inte utan ingående parallella kostnadsjämförelser annat antas än att kostnader för drift av en lokaltelefonanläggning till viss del motsvaras av ökade kostnader för en till motsvarande kapacitet utökad abonnerad extern-intern automat-växelutrustning. Sålunda utgår bl. a. abonnemangsavgift (reducerad) för telefon anknuten till sådan senare växel, även om telefonen är spärrad och

därmed inte försedd med möjlighet att ringa externa samtal för vilka samtalsavgift utgår.

Den verksamhet som bedrivs av statliga myndigheter är ytterst varierande till sin karaktär. Vissa myndigheter kan ha rena servicefunktioner gentemot andra myndigheter och allmänheten. Vissa andra myndigheter har utåtriktad verksamhet av mindre omfattning men större behov av intern kommunikation. Andra åter har verksamhet med höga krav på såväl externt som internt kommunikationssystem.

Härvid bör även framhållas att stor extern kommunikation ofta medför större krav på intern sådan.

Någon generalisering vid val av kommunikationssystem torde sålunda inte kunna göras. Liksom vid val av andra kontorstekniska hjälpmedel bör en anpassning i varje enskilt fall ske med hänsyn till det aktuella behovet.

I motionen framförda synpunkter avser nyinrättande av automatiska telefonväxlar i nyinrättade kontor. Härvid bör tillvaratas alla möjligheter till ingående penetrering och planering av hela kommunikationskomplexet som inom myndigheterna bör beaktas såsom en helhet. Alla olika kommunikationsmedia som skall användas måste komplettera varandra och kunna inlemmas i ett integrerat, funktionellt system.

En sådan planering bör påbörjas redan före projekteringsstadiet och vara långsiktig med avseende på anpassningsmöjligheter till förändringar i verksamhet och storlek samt omflyttningar i lokaler.

En behovsanalys bör bl. a. grundas på en objektiv kartläggning av samtalsfrekvensen genom trafikmätning på den externa växeln. Sådan utförs av televerket som även i övrigt i ett tidigt skede bör kontaktas vid anläggningsplaneringen speciellt beträffande de möjligheter till förbättrad, intern snabbkommunikation som moderna automatiska abonnentväxlar kan erbjuda. Trafikmätningen bör kompletteras medelst en blankettstyrd samtalsrapportering från befattningshavarna avseende antal samtal, samtalslängd, fördelning på externa och interna samtal, upptagetfrekvens, etc.

Vid den slutgiltiga bedömningen bör sedan kostnadsaspekten huvudsakligen vara avgörande för om myndigheten bör anskaffa ett eller flera kommunikationssystem. Avsteg från denna grundregel måste likväl kunna göras då verkligt behov av separat intern kommunikationsanläggning synes föreligga, trots att den inte kan direkt ekonomiskt motiveras.

Såsom exempel på sådant behov kan anföras inrättande av intern telefon där krav på mycket snabb kommunikation och framför allt tillgång till dubbla förbindelser föranleds av sekretesskrav, säkerhetskrav eller där dubbla samtalsnät erfordras på vissa avdelningar inom sjukhusen. Kommunikationsbehovet för dessa och liknande ändamål, liksom vid avskilda arbetsgrupper, är dock oftast sådant att endast mindre, separata anläggningar kommer i fråga.

Sammanfattningsvis må framhållas att hithörande frågor bör ägnas större uppmärksamhet än hittills varit fallet. Ämbetsverket utgår från att före inrättandet av interna abonnentväxlar myndigheterna ingående undersöker sitt kommunikationsbehov. I det arbetet bör televerket medverka med sin sakkunskap genom lämnande av erforderlig teknisk rådgivning för myndigheterna att bedöma vilket eller vilka system som bör väljas med hänsyn till organisations-, funktions- och kostnadssynpunkter.